

Література:

1. Зеер Э.Ф., Павлова А.М., Сыманюк Э.Э. Модернизация профессионального образования: компетентностный подход. - М., 2005
2. Наумов А.А. Сопровождение ребенка дошкольного возраста с ОВЗ в условиях интегрированного и инклюзивного образования: Перм. гос. Гуманит-пед. ун-т. – Пермь, 2012
3. Хафизуллина И. Н. Формирование профессиональной компетентности педагога общеобразовательной школы в работе с детьми с особыми образовательными потребностями. Педагогика. Психология. Социальная работа. Ювенология. Социокинетика. – 2007. – Т. 13. № 1

Научный руководитель: к. п. н., доцент Наумов А.А.

Статья отправлена: 07.12.2015 г.

©Барсукова Д.С.

ЦИТ: 415-229

УДК 372.891:376.42

Одинченко Л.К., Скиба Т.Ю.

**ДО ПРОБЛЕМИ ОНОВЛЕННЯ ЗМІСТУ КУРСУ ГЕОГРАФІЇ В
НАВЧАННІ ДІТЕЙ З РОЗУМОВОЮ ВІДСТАЛІСТЮ**

Донбаський державний педагогічний університет

Слов'янськ, Г. Батюка 19, 84116

Odynchenko L.K., Skyba T.U.

**TO A PROBLEM OF CONTENT UPDATES OF COURSE GEOGRAPHY
FOR CHILDREN WITH MENTAL RETARDATION**

Donbassky state pedagogic university,

Slovyans'k, G. Batyuka 19, 84116

Анотація. У статті розглянуто структуру та змістовий компонент у навчанні географії дітей з вадами розумового розвитку, визначено загальну мету географічної освіти, розкрито основні завдання щодо вивчення окремих курсів географії в спеціальній школі

Ключові слова: спеціальна школа, учні з вадами розумового розвитку, географія, навчальна програма, зміст.

Abstract. The article covers such points as the structure and contents component in geography teaching children with mental retardation, the overall target geographic education, the basic tasks for individual study geography course in a special school.

Key words: special school, children with mental retardation, geography, educational programs, the content.

Вступ. Із проголошенням України як незалежної держави починається новий період формування змісту освіти на всіх її рівнях. Суттєве оновлення змісту освіти у загальноосвітній школі обумовило необхідність визначення нових концептуальних підходів до реформування спеціальної освіти, уточнення стратегії і тактики інноваційних процесів. У відповідності до Концепції державного стандарту спеціальної освіти для дітей з особливими потребами

(1999 р.), Державного стандарту початкової загальної освіти для дітей з особливими освітніми потребами (2013 р.) окреслено основні змістові лінії навчальних предметів через визначення місця предмету в структурі загальноосвітньої підготовки школярів.

Географія розглядається як базовий загальнонавчальний предмет обов'язковий для вивчення учнями з особливими освітніми потребами. На сьогодні шкільна географія є важливим компонентом освітньої галузі «Природознавство», що ставить перед науковцями низку нових завдань щодо оновлення змістового компоненту у шкільних географічних курсах і подальшої їх реалізації в навчально-виховному процесі спеціальних закладів освіти.

Метою статті є висвітлення структури та змісту шкільного курсу географії для спеціальних шкіл, визначення загальної мети навчального предмету, конкретизація основних завдань щодо вивчення окремих курсів географії учнями з вадами розумового розвитку.

Огляд літератури. Незважаючи на доволі інтенсивну роботу по визначенню особливостей шкільної географічної освіти в сучасних умовах, проблема відбору та конструювання змісту курсу географії в загальноосвітніх навчальних закладах залишається в центрі сучасних науково-педагогічних досліджень.

Питання вдосконалення змісту і методики навчання географії в загальноосвітній школі на сучасному етапі розвитку освіти досліджували М. Багров, Н. Бєскова, О. Бугрій, Й. Гілецький, Ф. Заставний, Т. Назаренко, Л. Круглик, С. Кобернік, Р. Коваленко, В. Корнєєв, П. Масляк, Т. Надтока, М. Паламарчук, М. Пістун, А. Сиротенко, О. Топузов, О. Топчієв, А. Шуканова, Б. Яценко та ін.

Важливі аспекти стандартизації географічної освіти в спеціальних загальноосвітніх навчальних закладах для дітей з вадами розумового розвитку, обґрунтування змістового компоненту навчального предмету, його мети і завдань висвітлено у теоретичних і експериментальних дослідженнях українських вчених: С. Дубовського, М. Кузнецової, В. Липи, Л. Одинченко, В. Синьова, Т. Скиби та ін. Особливу увагу науковців зосереджено на розкритті дидактичних умов організації навчально-виховного процесу, психолого-педагогічних основ формування географічних знань і вмінь у розумово відсталих школярів, методики вивчення окремих шкільних курсів географії в спеціальній школі, розробці сучасного науково-методичного забезпечення шкільного предмету та ін. Упродовж останнього десятиріччя зростає інтерес вчених-дефектологів до питань забезпечення шкільного курсу географії навчально-методичними матеріалами, сучасними підручниками.

Основний текст. В умовах сьогодення актуалізується питання упорядкування змісту початкової загальної освіти та базової загальної середньої освіти дітей з особливими потребами відповідно до вимог чинних державних стандартів. Із цією метою здійснюється ґрунтовна робота щодо оновлення змісту спеціальної освіти, розробці корекційно-розвиткового та науково-методичного супроводу сучасних інновацій [3].

На виконання наказів МОН України «Про затвердження Типових

навчальних планів спеціальних загальноосвітніх навчальних закладів II ступеня для дітей, які потребують корекції фізичного та (або) розумового розвитку» (від 22.04.2014 № 504), «Про розроблення корекційно-розвиткового та методичного забезпечення спеціальних загальноосвітніх навчальних закладів» (від 23.01.2015 р. № 44) затверджено науково-педагогічні колективи зі створення навчальних програм з корекційно-розвиткової роботи для школи I ступеня (підготовчий, 1-4 класи) та школи II ступеня (5-9(10) класи) для спеціальних загальноосвітніх навчальних закладів.

Мета курсу «Географія» в спеціальних загальноосвітніх навчальних закладах для дітей з вадами розумового розвитку реалізується через розв'язання головних завдань, таких як: формування елементарних географічних уявлень і понять про природу, населення та господарство різних територій; засвоєння учнями географічної термінології, необхідної для розуміння сучасної інформації і використання у повсякденному житті; формування вмінь практично застосовувати здобуті знання, користуватися джерелами географічної інформації; розвиток розумових здібностей школярів, зв'язного мовлення, емоційно-вольової сфери, пізнавального інтересу в процесі географічних спостережень, розв'язання конкретних практичних завдань різного характеру, самостійного набуття нових знань; сприяння національно-патріотичному, екологічному, морально-етичному, естетичному вихованню.

У проєкті нової навчальної програми шкільні географічні курси за роками навчання розподілено з урахуванням особливостей розумового розвитку учнів: 6 клас - «Початковий курс фізичної географії» (68 годин), 7 клас - «Загальна географія» (35 годин), 8 клас - «Географія світу» (68 годин), 9 клас - «Географія України» (68 годин).

Окремі елементи географічних знань учні отримують у початковій школі, поглиблення яких відбувається в 5-му класі під час вивчення пропедевтичного курсу «Природознавство». Тому вивчення систематичного курсу географії базується на пропедевтичних знаннях географічного змісту, які учні отримали в 1-5 класах.

Географія 6-го класу є першим систематичним курсом нового шкільного предмета. Зміст початкового курсу фізичної географії має забезпечити теоретичну і картографічну підготовку дітей до засвоєння більш складного матеріалу загальної географії, географії світу та географії України.

Початковий курс фізичної географії в 6-му класі передбачає вивчення таких розділів як: «Орієнтування на місцевості», «План і карта», що є передумовами поступового навчання учнів картографічній мові, формуванню елементарних географічних уявлень і понять з опорою на карту.

Розділ «Орієнтування на місцевості» сприяє формуванню у дітей з розумовою відсталістю просторових уявлень та вмінь орієнтування, що є підґрунтям необхідними для подальшого вивчення плану місцевості і карти.

Також, в початковому курсі географії розпочинається формування загальних знань про внутрішню будову Землі, різноманітність форм рельєфу, водойм на її поверхні, рослинний і тваринний світ. Учні оволодівають елементарними уявленнями про атмосферні процеси, стихійні явища природи,

одержують відомості про населення Землі та види господарської діяльності, вплив людини на природу.

Курс географії у 6-му класі базується на краєзнавчому принципі навчання, що забезпечує вивчення початкових основ фізичної географії на конкретному життєвому матеріалі, свідоме засвоєння знань, умінь та соціального досвіду школярів на рівні емпірично-чуттєвого пізнання. Всі загальні географічні знання про план і карту, природу і населення конкретизуються в процесі вивчення тем, присвячених географії рідного краю.

У курсі географії 7-го класу на більш складному матеріалі приводяться в систему отримані знання з географії в попередньому класі.

Розділі «Земна куля» спрямований на ознайомлення учнів з глобусом і картою півкуль, особливостями зображення на них земної кулі, материків і океанів; розкриття закономірностей природних явищ, які пов'язані з обертанням земної кулі навколо своєї осі, освітленням і нагріванням земної поверхні Сонцем; формування у дітей знань про теплові пояси та закономірності їхнього розташування на Землі.

Зміст розділу «Природні зони й їх розміщення на земній кулі» надає учням знання про різноманітність природних умов на Землі, особливості природних зон. Школярі вивчають географічне положення природних зон, особливості природи: поверхню, кліматичні умови, своєрідність рослинного і тваринного світу, основні заняття населення, зміни природних умов під дією праці людини. Особливу увагу під час формування в учнів географічних знань зосереджено на розкритті причинно-наслідкових зв'язків та залежностей між об'єктами й явищами природи, діяльністю людей.

Географія 8-го класу є логічним продовженням курсу загальної географії й значною мірою спирається на його матеріал.

У розділі «Загальні відомості про Землю, Сонце, Місяць» надаються елементарні знання учням про Сонце, як одну із зірок, навколо якої рухаються планети: Земля і її супутник – Місяць, пояснюються причини затемнень, вводяться відомості про штучні супутники Землі, політ людей у космос.

Вивчення розділу «Географія материків і океанів» у 8-му класі спрямоване на формування у дітей стислих знань про географічне положення материків і океанів на фізичній карті півкуль; уявлень про природні умови материків та океанів, їх просторову неоднорідність; первинного поняття про політичну карту світу, населення та різні країни. Особлива увага під час вивчення розділу приділяється формуванню в учнів прийому опису географічного положення материків на основі фізичної карти півкуль. Використовуючи набуті знання, учні оволодівають умінням складати елементарні географічні характеристики окремих країн світу, що вивчаються.

Курс «Географія України», що вивчається у 9-му класі, на сьогодні залишає за собою одне із провідних місць у формуванні особистості громадянина України, забезпечуючи вивчення рідного доквілля і сприяючи розвитку етнічного, територіального, державницького патріотизму. Особлива роль вивчення географії України визначається тісними взаємозв'язками змісту з сучасністю та особистим життєвим досвідом розумово відсталих учнів.

Даний курс, з одного боку, завершує шкільну природничо-географічну освіту учнів, з іншого – є складовою частиною формування усвідомленої цілісної географічної картини своєї країни на основі розгляду та аналізу її основних компонентів – природи, населення, господарства, що перебувають у взаємозалежності і взаємозв'язку. Шкільний курс «Географія України» можна вважати початковим етапом соціально-економічної освіти розумово відсталих старшокласників, що озброює учнів елементами знань виробничої діяльності, сприяє цілеспрямованому засвоєнню сучасної соціально-економічної термінології, необхідної для організації особистого життя в умовах ринкової економіки, забезпечує повноцінне функціонування особистості в оточуючому світі та включення її в суспільні відносини.

Закінчується курс географії 9-го класу розділом «Географія своєї області», що дозволяє сформувати у випускників більш повні та диференційовані уявлення про природні об'єкти та явища, полегшує оволодіння географічними знаннями в цілісній системі, дозволяє тісніше пов'язати вивчення географії з повсякденним життям, включити учнів у вирішення доступних для них проблем навколишньої дійсності і тим самим виховувати любов до своєї Батьківщини.

Висновки. Відтак, оновлений змістовий компонент навчальної програми географії має як лінійно-ступінчасту, так спірально-концентричну побудову. З одного боку, спостерігається певна завершеність навчального курсу кожного класу, передумання фізико-географічного блоку економіко-географічному, з іншого – передбачено поглиблення та розширення вже набутих географічних знань і практичних умінь (в різних формах і об'ємі), повторення географічного матеріалу з метою його систематизації та узагальнення відповідно до вікових та психічних особливостей дітей з розумовою відсталістю. Передбачено систематичне встановлення зв'язків будь-якого курсу географії з тими знаннями, які учні отримують в результаті безпосереднього пізнання місцевості, в якій вони проживають.

Література:

1. Наказ МОН України від 23.01.2015 № 44 Про розроблення корекційно-розвиткового та методичного забезпечення спеціальних загальноосвітніх навчальних закладів [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://old.mon.gov.ua/ua/about-ministry/normative/3465->

2. Програми для 5-10 класів спеціальних загальноосвітніх навчальних закладів для розумово відсталих дітей. Географія. / [авт.-уклад. В.О.Липа, Л.К.Одинченко]. - Київ, 2010. - С.21–79.

3. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 27 серпня 2010 р. N 1720-р «Про схвалення Концепції Державної цільової програми підвищення якості шкільної природничо-математичної освіти на період до 2015 року» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1720-2010-%D1%80>

Дата відправки: 08.12.2015 р.

© Одинченко Л.К., Скиба Т.Ю.